

El gris como literatura

La serie de imágenes que tomó Bernard Plossu del exterior de las salas de cine del oeste de los Estados Unidos, en plena década de los 70, se recogen en un cuidado catálogo con textos del propio Plossu, Stuart Alexander y José María Tomás Llavador.

El fotógrafo francés Bernard Plossu (Vietnam, 1945) es un narrador privilegiado que lleva capturando imágenes desde que, muy temprano, en 1958, cayera en sus manos una sencilla Brownie Flash. Desde entonces, su trabajo como

fotógrafo artístico, al margen de la fotografía comercial, se ha visto recompensado con numerosas publicaciones y muestras. Una de ellas, muy significativa, tuvo lugar en el IVAM durante la época como director de uno de sus valedores

AMERICAN WEST MOVIE THEATERS

BERNARD PLOSSU, STUART ALEXANDER,
JOSÉ MARÍA TOMÁS LLAVADOR

TRADUCCIÓ DE FRANÇES LINDBERG I
VÍCTOR HIGÓN TORRES

121 PÀGINES / 978-84935326-2-8 / 18,75 EUROS

ISEEBOOKS, VALÈNCIA, 2008

entre nosotros, Juan Manuel Bonet, en 1997. Más recientemente expuso en el MuVIM con el pintor Marcelo Fuentes.

De la obra de Bernard

Plossu cabe decirse, entre otras cosas, que desprende un gusto muy particular por la narración. «El gris es literatura», ha dicho. Literatura realista, podríamos añadir, puesto que con la única ayuda de su cámara con su correspondiente objetivo de 50 milímetros y película Yodasa, lo suyo ha sido mostrar las cosas tal cual son: un proceso de documentación que huye de todo artificio. No en vano, en el período en que lleva a cabo las fotografías que recoge este libro, instantáneas de esos como de otra época cines del oeste norteamericano, Plossu se vería influido por la obra del pintor hiperrealista Ed Ruscha.

Este trabajo de documentación, de catalogación en suma, surge –como afirma el mismo Plossu en uno de los textos que acompañan a esta serie de fotografías– de la fascinación: la que al fotógrafo le provocaban «las salas de cine en los pueblos pequeños perdidos en Arizona, en Nevada, en Nuevo Méjico o en California, las de las ciudades y las del desierto». Imágenes cuyo texto o relato hay que buscar detenidamente en las tramas de grises, esa peculiar forma de

hacer literatura, de narrar un suceso a través de los múltiples detalles que el lector avezado obtendrá de ellas. Porque no hay los habituales títulos ni

las habituales fechas: todo remite al objeto de sus disparos: las salas de cine y sus alrededores. Conocemos, eso sí, el contexto: la época (década de los setenta del pasado siglo) y la situación geográfica (oeste de los Estados Unidos). El resto, es decir, la mayor parte, hay que buscarlo en la historia que cuentan estas imágenes a través de los filmes anunciados para su proyección, la arquitectura modernista que impulsó aquellos edificios, las gentes que merodean por los alrededores o los coches en movimiento. Sin ir más lejos.

José María Tomás Llavador, en otro de los textos, aporta algunas claves para entender esta proliferación de salas de cines. Entre ellas, la ubicación próxima de la industria cinematográfica y la vocación «cívica» de las ciudades norteamericanas, en las que el cine juega un importante papel aglutinador. Stuart Alexander, por su parte, aporta una serie de ficciones en las que pone en juego a distintos personajes que habitan en estas imágenes.

□ *Rafa Martínez*
Lletres Valencianes, n° 28

Els fonaments de la tecnologia de l'era molecular

La nanotecnologia és un dels àmbits de recerca actuals amb més potencial. Possiblement és encara desconeguda per al gran públic però com demostra aquest llibre, aviat tindrà un paper fonamental en investigacions sanitàries i ambientals, o en tecnologies de la informació.

UNA REVOLUCIÓ EN MINIATURA

AMADOR MENÉNDEZ VELÁZQUEZ

TRADUCCIÓ DE JOSEP FRANCO

PREMI EUROPEU DE DIVULGACIÓ CIENTÍFICA
ESTUDI GENERAL 2009

COL·LECCIÓ «SENSE FRONTERES», 30

174 PÀGINES / 978-84-9824-662-9 / 19 EUROS

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2010

El llibre comença amb un aclariment bàsic per al públic llec en la matèria: el nanocosmos, aquell sobre el qual treballa la nanotecnologia, compren una escala intermèdia entre aquella emprada per a estudiar els àtoms i molècules individuals (mesurada sovint en àngstroms) i el clàssic món micro i macroscòpic. El nanocosmos considera l'escala que representa el primer nivell d'organització d'àtoms i molècules; un món en miniatura amb enormes possibilitats tecnològiques.

Amb un bon nombre d'exemples, l'autor explica el potencial de les nanotecnologies, les quals, com hi queda manifest, no constitueixen un àmbit de recerca aïllat. Al contrari, s'han agrupat dins allò que s'ha anomenat la convergència NBIC (nano-tecnologia-biotecnologia-ciències de la informació-ciències cognitives); producte de la interconnexió evident entre totes aquestes disciplines a escala nanomètrica.

Menéndez Velázquez fa especial èmfasi en les potencials contribucions de les nanotecnologies en l'àmbit sanitari. En aquest sentit, explica, per exemple, com les nanotecnologies ens han de permetre dirigir millor els fàrmacs als indrets del cos on han d'actuar o com els tradicionals problemes de refús en el trasplantament d'òrgans podrien quedar superats. Però el text no es limita a les aplicacions mèdiques d'aquestes tecnologies. Als dos últims capítols s'hi aprofundeix en les possibilitats que obri l'estudi del nanocosmos dins les ciències de la informació i les ciències cognitives, els altres dos grans àmbits d'aquella convergència NBIC.

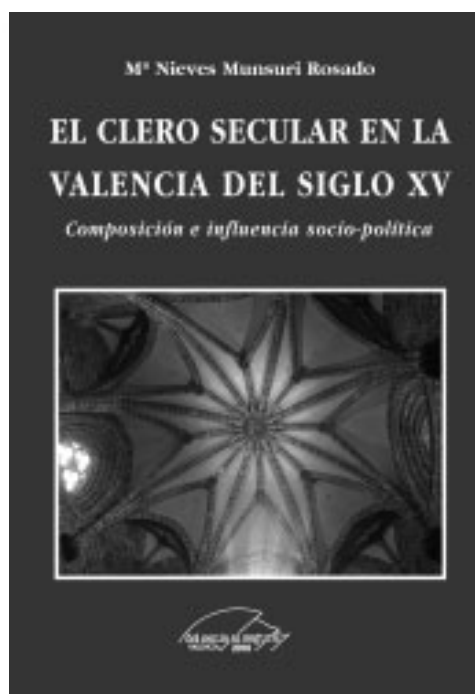
Possiblement la secció més fluixa del llibre és aquella que tracta de traçar un recorregut per la història de la tecnologia prèvia al desenvolupament de la nanotecnologia. Aquesta s'agrupa dins un capítol zero que contrasta clarament amb la resta del llibre (per contingut i per redacció) i que segurament supera l'àmbit d'especialització de l'autor. Tanmateix, aquest capítol és seguit d'un altre ja molt més consistent, que des de l'òptica imperant al conjunt del llibre (la d'un investigador en actiu dins la recerca en nanotecnologies), ens relata com recorda la comunitat d'especialistes els inicis teòrics i pràctics de la nano-

tecnologia. Aquest capítol marca llavors la pauta general d'un llibre ben redactat i interessant tant per sensibilitzar de la importància del tema com per ser reflex de la cosmovisió dels especialistes. L'aproximació de Menéndez Velázquez no és, però, l'única possible. Al llibre, s'hi troben a faltar informacions com ara aquelles sobre el finançament relatiu de les diverses línies de recerca que cita l'autor i el d'altres com són les de caràcter militar. També hi queden exclosos els debats sobre l'impacte ètic, polític i social d'aquestes tecnologies: qüestions que poden abordar-se amb lectures complementàries com ara Bensaude-Vincent, B.; Larrère, R.; Nurock, V. (eds.) (2008). *Bionano-éthique perspectives critiques sur les bionanotechnologies*. Paris: Vuibert.

□ Ximo Guillem-Llobat
Lletres Valencianes, n° 28

Estudio sobre el clero valenciano

El clero secular en la Valencia del siglo xv es un estudio sobre la composición y la influencia social y política del clero secular valenciano durante el siglo de mayor esplendor del Antiguo Reino. Extraído de la tesis doctoral de María Nieves Munsuri, archivera de la iglesia de San Esteban Protomártir e investigadora de historia social y de las mentalidades, el libro traza un amplio retrato de la clerecía valenciana durante la Baja Edad Media.

EL CLERO SECULAR EN LA VALENCIA DEL SIGLO XV

MARÍA NIEVES MUNSURI ROSADO

313 PÁGINES / 978-84-85446-85-8 / 30 EUROS

DEL SÉNIA AL SEGURA, VALÈNCIA, 2010

El clero secular en la Valencia del siglo xv es la adaptación al formato de editorial privada o competitiva de la tesis doctoral de María Nieves Monsuri Rosado, doctora en historia medieval por la Universidad de Valencia, archivera parroquial de la iglesia de San Esteban Protomártir de Valencia y profesora de enseñanza secundaria.

El objeto de este interesante estudio parte de la distinción entre el clero regular y el clero secular. Tanto la iglesia católica como la ortodoxa distinguen entre aquellos clérigos que forman parte de una regla u orden religiosa y viven, por tanto, en conventos u otros recintos ajenos al mundo laico (por tanto, fuera del siglo), y aquellos otros que viven en la sociedad humana general y administran los sacramentos a los lai-

cos. Los clérigos regulares siguen el reglamento de su orden o regla y dependen del Prior correspondiente, en tanto los seculares dependen de la jerarquía eclesiástica, con el Papa a la cabeza en el caso católico.

El universo de estudio y análisis de Munsuri lo constituye un conjunto de en torno a quinientos clérigos organizados en la estructura diocesana de la ciudad de Valencia. Munsuri refleja las redes de parentesco y clientelares que buscaban la promoción eclesiástica en una red de intercambio de beneficios orientada a mantener el control ideológico y a reproducir el sistema socio-político preexistente.

Munsuri estudia la estructura de las trece parroquias del cap i casal, constituida cada una de ellas por un rector, un vicario, un síndico y un número variable de beneficiados que venían a ejercer de mediadores entre los fieles del territorio parroquial y el propio párroco. También examina la función y estructura del Cabildo Catedralicio valenciano, compuesto por miembros de las principales familias notariales, eclesiásticas y nobiliarias de dentro y fuera del Reino, así como de la Capilla Real, dedicada a formar clérigos fieles al monarca, y de la Corte Romana a que pertenecía Alfonso de Borja y

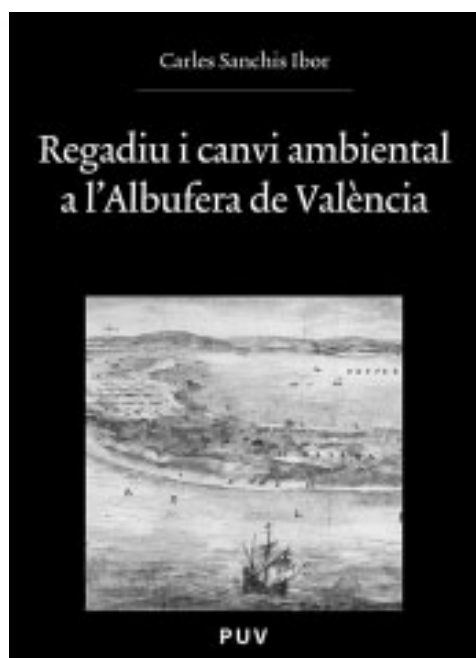
otros personajes valencianos a partir de las campañas en Nápoles de Alfonso el Magnánimo.

El texto adolece de algunos errores gramaticales y de puntuación no corregidos por la editorial (convendría recordar aquí la definición que dio Lichtenberg del corrector de estilo como un «crítico que llega a tiempo»). Esta tacha formal no menoscaba las aportaciones documentales y de contenido de la investigación de la doctora Munsuri, en ocasiones extraídas de archivos poco consultados, ni el concienzudo trabajo sobre una amplia y pertinente bibliografía. Resulta de interés la tensión que refleja este estudio entre los poderes eclesiástico y civil, concretado en el conflicto entre el intento de sacralizar la imagen del clero y la concepción vigente de la carrera clerical como un medio privilegiado de acceso a una profesión dotada de influencia y poder mundanos, además de beneficios económicos, así como el análisis del variado origen familiar de los miembros del clero diocesano valenciano, esa pequeña unidad del «ejército de Dios» encabezada por notarios, eclesiásticos y mercaderes.

□ Miguel Catalán
Lletres Valencianes, n° 28

El paisatge canviant de l'albufera

A cavall entre la geografia i la història, Carles Sanchis Ibor revisa en aquest volum, ara reeditat, deu segles de l'evolució de l'albufera de València. Un paisatge natural que, ens explica l'autor, és el resultat de profundes transformacions antròpiques.

**REGADIU I CANVI AMBIENTAL
A L'ALBUFERA DE VALÈNCIA**

CARLES SANCHIS IBOR
COL·LECCIÓ «OBERTA»

334 PÀGINES / 978-84-37077284 / 18'50 EUROS

PUV, VALÈNCIA, 2010

La publicació d'aquesta obra en l'any 2001 representà un punt i apart en les investigacions sobre l'evolució del paisatge valencià. Una matèria de la que —cal començar a plantejar-ho— ben poca cosa en sabem. L'estudi, acompanyat d'abundants croquis i plànols, i amanit amb nombroses cites documentals i bibliogràfiques, serví per aclarir l'evolució d'aquest entorn, del qual tan sols en disposàvem d'alguna informació d'èpoques recents i sovint distorsionada pels tòpics literaris. L'actual reedició es troba, per tant, plenament justificada, ja que ha esdevingut un obra de consulta imprescindible per al seu coneixement. A partir d'una recerca que ha combinat l'anàlisi de documentació medieval i moderna amb el treball de camp, el treball de Carles Sanchis ha servit per desmuntar tòpics i fixar la cronologia i les causes de la transformació d'aquest entorn.

L'albufera que els conqueridors cristians heretaren dels sarraïns era així, ben diferent de l'actual: una extensa llacuna salobre, poc antropitzada i oberta a la mar. Un entorn ric en pesca que permetia, a més, l'explotació salinera. Aquesta albufera d'aigua marina entrà en època moderna en un procés progressiu de transformació que provocà l'endolciment de les seues aigües. El punt d'inflexió en la transformació del llac es produí al segle XVI, quan una mala gestió de la gola provocà el seu tancament. L'oclusió de la gola, acompanyada d'un increment de les aigües dolces procedents dels regadius, malbaratà les salines i va fer disminuir la pesquera, afavorint, per contra, l'aterrament del llac i l'expansió de l'arrossar. Fenòmens que assoliren una forta expansió a finals del segle XVIII, de manera que, en arribar el règim liberal els arrossers passaren a controlar a costa dels pescadors la, fins llavors, disputada gestió del llac.

Al llarg del segle XIX i primeres dècades del XX es produïren la major part dels treballs d'aterrament de la llacuna. Un procés idealitzat per Blasco Ibañez, que popularitzà la imatge dels esforços llauradors transportant terra en les seues barcases. Pràctica que —apunta Sanchis— fou afavorida per una gestió acurada del nivell de les aigües del llac. Aquesta idea-

lització literària va permetre la popularització d'un entorn natural que els seguidors de Blasco aconseguiren que passara sota el control de l'Ajuntament de València en 1927. Institució que impulsà les primeres mesures de conservació i paralitzà els aterraments.

L'estudi de Carles Sanchis, a més de resituar els tòpics més recurrents de l'albufera en un marc històric més complex, planteja noves qüestions per a l'estudi dels paisatges de regadiu. En especial, ha remarcat la importància de la gestió hídrica per a comprendre l'evolució d'uns entorns tan sensibles com les nostres marjals litorals.

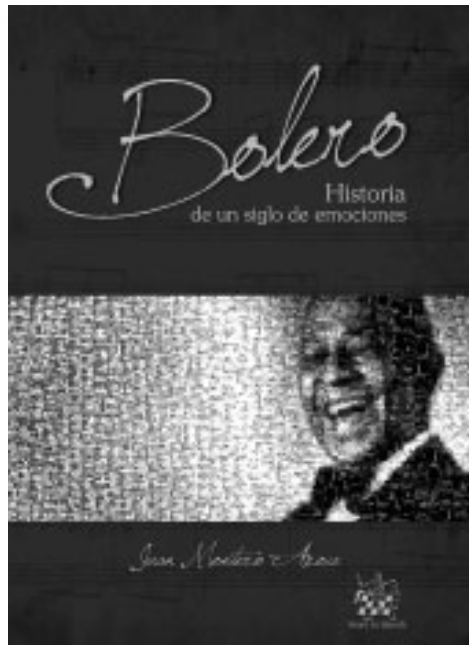
□ Marc Ferri

Lletres Valencianes, n° 28

Cent anys de bolero

Si hi ha un gènere que representa, des d'un punt de vista integrador i transversal, la sentimentalitat musical de Hispanoamèrica, este no és altre que el bolero. La seua cadència sensual i les seues lletres inflamades travessen el segle XX i arriben als temps actuals amb una vitalitat considerable.

BOLERO. HISTORIA DE UN SIGLO DE EMOCIONES

JUAN MONTERO AROCA

420 PÀGINES / 978-84-9876-776-6 / 69 EUROS

TIRANT LO BLANCH, VALÈNCIA, 2010

Precisament, un dels objectius tàctics del treball que signa el conegut magistrat i catedràtic de Dret Processal Juan Montero Aroca, és subratllar este caràcter integrador i transversal a què hem al·ludit i per això renúncia a l'estructuració geogràfica amb què se solen articular habitualment els estudis referits al gènere –com el fonamental *Cien años de boleros* de Jaime Rico Salazar, del qual tants altres autors han begut, inclòs el propi Montero.

L'autor basa el seu treball en la glosa detallada de cent cinquanta boleros ordenats cronològicament i distribuïts en deu capítols, des de «Doble inconsciència», de Manuel Corona, datat el 1902, fins a «Al límite de ti», de Carlos Berlanga i Adolfo Urbina, compost el 1999. Esta disposició cronològica, basada en l'any de composició i, per tant, confeigida amb una alta dosi d'especulació –les dates d'escriptura en la música popular són ben difícils de fixar– ens permet resseguir sense dificultats l'evolució del bolero des dels seus orígens cubans –sembla ben provat que nasqué com a una segregació de la trova–, fins a la seua veloç difusió al llarg de tot Hispanoamèrica –Mèxic, Puerto Rico, Veneçuela, Colòmbia...–, la seua decadència diluït enmig la hegemonia almivarada de la balada romàntica i la

seua posterior resurrecció de la mà de les noves estratègies de mercantilització musical propiciades per una sempre voraç indústria discogràfica.

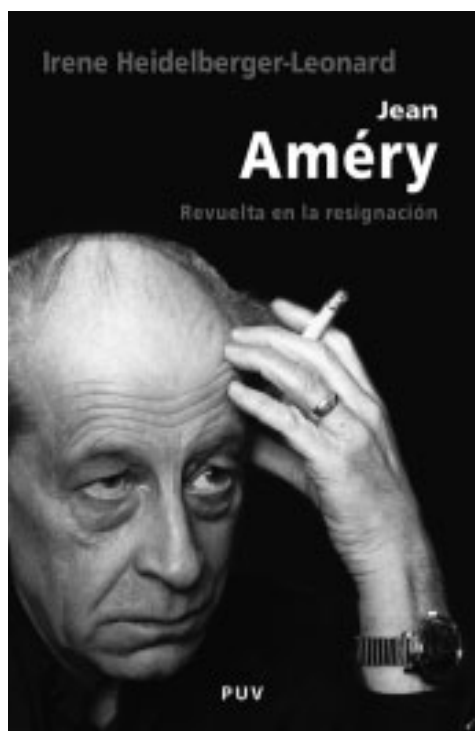
No falta, òbviament, cap de les joies del gènere: «Piel canela», «Bésame mucho», «Solamente una vez», «Perfidia», «Dos gardenias», «Angelitos negros», «Toda una vida», «Nosotros»...; ni tampoc alguns boleros de molt menor difusió però pels quals l'autor sembla sentir una predilecció especial. De tots ells, s'hi recomana una interpretació en concret –sovint sense explicar-ne els motius ni donar-ne la corresponent referència discogràfica– i es recull la lletra, les vicissituds de la seua composició i algunes pinzellades biogràfiques de lletrista, compositor i intèrpret.

El volum abunda en erudició i no oculta el seu explícit biaix ideològic –que li fa qualificar de «cursilada», per exemple, alguns versos del «Hasta siempre, comandante» de Carlos Puebla–, un biaix donat per la pròpia naturalesa de l'obra que, malgrat les seues considerables dimensions, no és l'enciclopèdia definitiva del gènere sinó una amena visió personal d'un afeccionat, minuciós i exhaustiu, que aconsegueix transmetre la seua profunda estima pel bolero i el seu món.

□ Josep Vicent Frechina
Lletres Valencianes, nº 28

Una consciència del segle xx

Elaborada amb abundant material inèdit, Irene Heidelberger-Leonard ha escrit la primera biografia sobre Jean Améry, un dels intel·lectuals que va reflexionar d'una manera més radical sobre el que ha representat l'extermini dels jueus per a la cultura europea.

JEAN AMÉRY. REVUELTA EN LA RESIGNACIÓN

IRENE HEIDELBERGER-LEONARD

345 PÀGINES / 978-84-370-7688-1 / 30 EUROS

PUV, VALÈNCIA, 2010

L'obra de Jean Améry (Viena 1912-Salzburg 1973), ocupa un lloc central en el cànon de les obres literàries sobre la Shoah, al costat de les de Levi, Adorno, Arendt o Celan.

Supervivent del camp d'extermini d'Auschwitz, com el mateix Levi, els llibres d'Améry tenen un escàs valor documental. El seu propòsit, com ell mateix va declarar, és «avançar, més enllà del document estricte, cap a l'àmbit de l'anàlisi profunda i de la problemàtica existencial», sense compartir la voluntat de Levi de comprendre, d'entendre, que per a Améry significa voler perdonar-ho tot. Ell, per la seua banda, està del costat del ressentiment, perquè els crims siguen una realitat per als criminals. La seua moral és la dels derrotats. L'obra d'Améry expressa la profunda transcendència que ha tingut l'extermini dels jueus en la cultura occidental. De tota manera, la pèrdua de la confiança en un món transformat ja per sempre per aquest extermini en àmbit d'alie-

nació, no l'incapacita per a la memòria i la denúncia. En una sèrie de treballs assagístics de caràcter autobiogràfic, Améry reflexiona, implicant a l'extrem la seua consciència i la seua memòria, sobre la condició humana i la identitat jueva, sobre l'essència i dignitat del jo en un món que s'organitza oblidant les víctimes. En aquesta reflexió ocupa un lloc central la trilogia assagística de caràcter autobiogràfic formada per *Más allá de la culpa y la expiación*, *Revuelta y resignación*. *Acerca del envejecer* i *Años de andanzas nada magistrales*.

Quan l'intel·lectual no creient analitza la realitat d'Auschwitz retrospectivament no té més remei que arribar a la conclusió que aquesta realitat l'ha superat completament. Auschwitz no l'ha fet moralment més madur, sinó que l'ha deixat esgotat, buidat, desorientat. Per a Améry la història d'una vida és sempre la història d'un esperit. I aquest esperit –és el balanç que en fa– es desarticula i abdica a Auschwitz. Améry, en una mena de pensament contra ell mateix, destrueix minuciosament tot el que fins aleshores havia constituït la seua persona, enfrontada a l'antinòmia que representa l'obligació i la impossibilitat de seguir vivint després d'Auschwitz. La mateixa antinòmia s'aplica a la condició jueva, una condició que Améry, seguint Sartre, veu decretada des de fora. Perquè és l'antisemita qui crea els jueus, i no a l'inrevés. En l'an-

tisemitisme veu una actitud general no sols envers els jueus, sinó també envers l'ésser humà, la història i la societat. Elaborada amb abundant material inèdit, Heidelbergger ha escrit la primera biografia sobre Améry. Després d'analitzar l'origen de Améry com a intel·lectual autodidacta a la Viena de Wittgenstein, Heidelbergger tracta el seu exili d'Àustria i la seua col·laboració amb la resistència. Ofereix molt poca informació, en canvi, sobre el seu internament a Auschwitz. S'estén molt més sobre la lenta formació d'Améry com a escriptor a la postguerra, fins a la seua consagració a mitjan dels seixanta. Té un interès especial l'estudi de les seues relacions amb altres veus de la Shoah, com Levi i Arendt, amb l'existencialisme –sobretot amb Sartre– i amb els escriptors de la nova literatura alemanya. Paral·lelament al reconeixement d'Améry com a pensador i assagista, Heidelbergger remarca el seu rebuig a quedar encasellat com un «professional d'Auschwitz». Per això desitjava per sobre de tot ser reconegut com a novel·lista, perquè només així, pensava ell, podia ser considerat un membre de les *belles lettres*. Finalment, Heidelbergger exposa i analitza els diversos aspectes que convergeixen en el seu suïcidi. Molts passatges d'aquesta biografia són una mera paràfrasi de les obres d'Améry, cosa que no deixa de ser útil per al lector que no conega res d'aquest autor.

Endinsar-se en la vegetació del Serpis

La vegetació de ribera dels rius valencians ha estat castigada per una intensa antropització i pocs paratges costaners conserven encara bons boscos fluvials. Aquesta obra s'endinsa en la forest ripària del Serpis per analitzar la seua qualitat a partir de paràmetres científics i per explicar la influència de les fluctuacions del riu en la distribució de la vegetació.

LES RIBERES DEL SERPIS.
GESTIÓ DE L'AIGUA PER A LA SEUA CONSERVACIÓ

VIRGINIA GARÓFANO GÓMEZ,
FRANCISCO MARTÍNEZ CAPEL
I RAFAEL DELGADO

226 PÀGINES / 978-84-96839-18-2 / 12 EUROS

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2009

Al llarg de les darreres dècades del segle xx, les universitats, l'administració autonòmica, els instituts d'estudis comarcals i els experts locals han dut a terme una profitosa tasca de divulgació del patrimoni botànic valencià, reconeixent bells paratges, elaborant inventaris, identificant-ne valors i proposant rutes i itineraris. A grans trets, sobretot a les comarques costaneres, és una etapa ben coberta. Valen com a exemple, per al cas del riu Serpis, els magnífics treballs de J. M. Ferrairó i l'inefable Joan Pellicer.

Saldat aquest deute, s'obri ara l'oportunitat de divulgar treballs d'investigació més especialitzats, com el que ací signen Virginia Garófano Gómez, Francisco Martínez Capel i Rafael Delgado Artés, experts en la vegetació de ribera i membres de l'Escola Politècnica

Superior de Gandia (Universitat Politècnica de València). Es tracta d'una investigació desenvolupada al riu Serpis, al tram situat aigües avall de l'embassament de Beniarrés, un corredor fluvial al llarg del qual trobem espais intensament antropitzats, com ara les ribes gandienques del riu, però on destaquen altres amb una excel·lent qualitat paisatgística, com el gorg de l'Estret de l'Infern.

Més enllà d'aquesta valoració perceptiva, l'interès dels autors està fixat en dos aspectes claus. En primer lloc, el treball estableix un diagnòstic de l'estat ecològic de l'esmentat corredor fluvial, subdividit a tal efecte en setze trams detalladament analitzats i avaluat a partir de diversos indicadors reiteradament referits en publicacions recents. Es tracta de classificacions sorgides a recer de la Directiva Marc de l'Aigua, que ha imposat als estats membres de la Unió Europea importants exigències en la qualitat de l'aigua fluvial i els ecosistemes associats, tot estimulant el desenvolupament d'estudis d'aquesta mena. Bona part de les tècniques emprades en aquesta extensa anàlisi s'expliquen detalladament en forma d'annex al llibre, amb una clara finalitat didàctica.

El segon objectiu del treball, el més estimulador de l'obra, és l'estudi de la re-

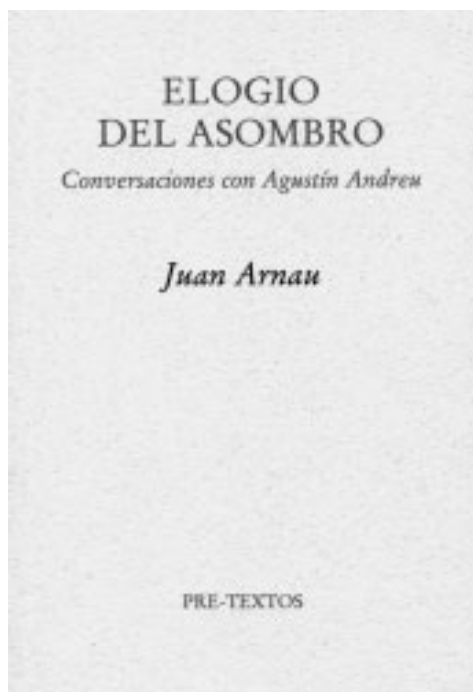
lació entre les variacions del cabal del Serpis i la vegetació de ribera. El règim dels rius, amb les seues crescudes i estiatges, és un factor determinant en la distribució de les espècies vegetals. Per aquesta raó, els autors hi analitzen el captament recent del riu Serpis, amb un patró de fluctuacions controlat des de l'embassament de Beniarrés, per poder així explicar la distribució de les principals espècies.

L'estudi aporta, a mode de conclusió, diverses recomanacions encaminades a obtenir una gestió hídrica més favorable a la millora qualitativa de la vegetació ripària i a la valorització i divulgació del patrimoni botànic. El treball, científicament impecable, és a més a més una bona mostra dels beneficis que pot generar la descentralització universitària, quan existeix un cert compromís amb el territori i un adequat entramat institucional.

□ *Carles Sanchis Ibor*
Lletres Valencianes, n° 28

El coneixement de viva veu

En aquesta obra, subtitulada *Conversaciones con Agustín Andreu*, l'astrofísic i filòsof orientalista Juan Arnau (València, 1968) manté una llarga conversa amb el «teòleg i filòsof europeu» Agustín Andreu (Paterna, 1928).

ELOGIO DEL ASOMBRO

JUAN ARNAU

359 PÀGINES / 978-84-92913-18-3 / 17 EUROS

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2010

Els llibres de converses solen justificar-se quan l'entrevistat assoleix el que se'n diu una edat provecta. El teòleg i filòsof paterner Agustín Andreu té ara huitanta-dos anys. El seu ampli currículum inclou la docència a la Facultat de Teologia de València i a la Universitat Politècnica, així com també a l'Institut de Filosofia del CSIC. Durant aquests anys s'ha ocupat de múltiples autors (Spinoza, Leibniz, Lessing, Schelling, Böhme...), però des de molt aviat va orientar la seua reflexió cap a un sentit molt concret. En les seues pròpies paraules: «*A los quince o dieciséis años estudié Naturaleza, Historia, Dios, y ahí encontré el concepto trinitario de sustancia, la interioridad de la sustancia en forma de Fuente, Palabra y Espíritu, así como la orientación hacia los padres griegos. María Zambrano se entusiasmó al verme traducir a Böhme y, antes, al conocer que me ocupaba en los escritores cristianos alejan-*

drinos. Como digo, el zapatero Böhme me enseñó a prescindir de las teologías confesionales y a dirigirme a la observación de la vida y su proceso trinitario. Böhme es sólido, concreto, héroe, anti-conventional y ajeno a la academia y a las iglesias, humilde y veraz.

No necessita major justificació, doncs, que Juan Arnau, investigador valencià del CSIC, haja emprés el projecte de publicar una llarga conversa amb Andreu. Com ell mateix hi escriu: «*En la mayoría de las tradiciones, culturas y civilizaciones, el saber fue transferido de viva voz y no a través de libros o manuscritos*». I això, afegit a d'altres consideracions més íntimes («*Spinoza sospechaba que sólo se puede filosofar en el ámbito de la amistad*»), donen com a resultat aquest llibre, on dos amics –dues intel·ligències amicals– conversen sobre els temes que han esperonat les seues indagacions intel·lectuals.

El llibre ve a inscriure's, doncs, en una fecunda tradició recent que ha esperonat les editorials valencianes a publicar llargues entrevistes amb autors clau. S'hi ha de citar, en aquest camp, la tasca remarcable de Tàndem Edicions, que a través de la col·lecció «Tàndem de la Memòria» ha recollit testimonis de personatges clau com Joan Fuster, Enric Valor o el cardenal V. Enrique i Tarancon.

També Publicacions de la Universitat de València, per exemple, ha propiciat aquesta mena de llibres (l'últim, el dedicat a l'activista cultural Enric Tàrrega). Un llibre de converses es justifica plenament quan la personalitat de l'entrevistador està a l'altura de la de l'entrevistat. En *Elogio del asombro* Juan Arnau es revela com un digne *partenaire* intel·lectual d'Agustín Andreu. D'on se segueix l'èxit de la temptativa.

□ Víctor Cotlliure
Lletres Valencianes, nº 28

Los desiertos reverdecerán es una traducción, realizada por Xavier Marzal Doménech y Carles Sanchis Ibor, del trabajo de Arthur Maass y Raymond L. Anderson publicado en 1978 por el MIT Press (Massachusetts Institute of Technology). Un libro que analiza y compara rigurosamente con abundantes tablas y material gráfico las instituciones que gobiernan los regadíos de seis comunidades de la cuenca mediterránea y del Oeste de Estados Unidos: la huerta de Valencia, las de Murcia y Orihuela y la de Alicante, el regadío del Gran Valle de California, el noroeste de Colorado y el Valle de Utah. Estos regadíos descritos en el libro de Maass y Anderson se revelaron como una prueba contundente del poder, la capacidad de cohesión social y la eficiencia de las instituciones locales en la gestión de los sistemas de riego, frente a la perspectiva wittfogeliana, basada en la preeminencia de un poder estatal despótico. Con el paso del tiempo este trabajo ha adquirido el valor de un clásico dentro de su ámbito de estudio, una referencia para quienes se dedican al análisis institucional de los sistemas de gestión del agua. Y debido fundamentalmente a la extemporaneidad de sus datos se ha convertido en un verdadero documento histórico, una fotografía de un mundo que ha desaparecido en el transcurso de una sola generación.

Biblioteca Valenciana
Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma

Nicolau Primitiu Gómez Serrano, és una de les personalitats valencianes més rellevants del segle XX tant

l'àmbit empresarial com en el camp de la llengua i cultura dels valencians. Nascut a Sueca l'any 1877 va morir a València, on visqué la major part de la seua vida, l'any 1971. Incansable investigador, va publicar centenars d'articles sobre llengua, arqueologia, prehistòria, costums, viatges... El sentiment valencianista i la passió pels llibres el van portar a recopilar una gran quantitat de llibres, còdex, pergamins i opuscles, la major part de temàtica o d'autor valencians amb el somni de crear una biblioteca valenciana. En l'any 1979 fidels a este somni, els seus hereus, la família Gómez-Senent, van donar este important llegat per a que formara part del fons de la Biblioteca

Valenciana, creada ara fa vint-i-cinc anys.

La Biblioteca Valenciana en agraïment envers Primitiu i la seua família ha dut a terme diverses activitats per difondre la seua obra, entre elles la publicació d'este volum que amb el nom de *Dietaris 1936* ens mostra la

seua visió històrica d'allò que relata i on podrem descobrir la petita història personal que, de passada, reflecteix molts dels fets col·lectius. El llibre de prosa àgil i amb un lèxic ric i precís és una transcripció escrupolosa dels textos manuscrits de Nicolau tot mantenint les peculiaritats morfològiques, lèxiques i sintàctiques. No obstant per tal de facilitar la comprensió del text i del context en el qual es produeixen s'han anotant tots els personatges i circumstàncies, s'ha alleugerat el text eliminant fragments que feien referència a aspectes personals i s'ha regularitzat l'accentuació, l'ús de les majúscules, els signes de puntuació i de les cursives, cometes, etc.

L'edició d'estos *Dietaris* ha estat possible pel treball inicial de transcripció del text i de les notes realitzat per Rosa Gómez Casañ i Emili Casanova. El posterior treball d'introducció, revisió i notes ha estat a càrrec d'Emili Casanova i Josep Daniel Climent.

Tot un món per a triar

Algú ens ensenya a parlar?

Ens passem la vida utilitzant el llenguatge oral, uns més i altres menys evidentment, però molt més temps que l'escrit. Tanmateix, poques persones es preocupen de l'oralitat i la seua cultura queda eclipsada per la grandesa de la literatura i el llenguatge escrit.

**APROXIMACIÓN A LA LITERATURA ORAL.
LA LEYENDA ENTRE EL MITO, EL CUENTO,
LA FANTASÍA Y LAS CREENCIAS**

PASCUALA MOROTE MAGÁN

COL·LECCIÓ «ESTRATÈGIES», 3

190 PÀGINES / 978-84-92435-33-3 / 16 EUROS

PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2010

Aquesta societat occidental tan «innovadora, progressista i avançada» s'oblida de l'oralitat. Deu ser tan resignat el paper que hi ha un abús manifest als països rics en l'època d'internet. I és que a poc que analitzem els missatges dels mitjans de comunicació escrit, a ben segur que trobarem molta palla. I possiblement d'això es tracta, doncs hem de reconèixer que sabem poc i la immensa majoria de la informació no és del tot certa.

Quan per casualitat algú comunica una veritat, hi ha mecanismes socials adequats per a sepultar-la, considerar-la exòtica, tapar-la amb milions d'escrits superflus o reprimir-la.

Acceptada la gran deficiència que tenim de cultura oral i l'aclaparadora majoria de l'ensenyament escrit, només queda per reflexionar què podem fer sobre el tema. I en aquest camí es troba l'aportació del llibre *Aproximación a la literatura oral* de la professora Morote. Un volum que tracta les teories i principis de la literatura tradicional i la seua natura contextualitzada, intertextual i intercultural, per a benefici de professorat i alumnat de qualsevol nivell educatiu.

L'escrit s'inicia amb els estudis preliminars realitzats per les professores Ana Ortega i Nieves Gómez que delimiten un estat de la qüestió sobre la literatura oral i la realitat, i sobre la llegenda respecti-

vament. A continuació, una introducció obri els quatre apartats fonamentals del llibre: la conceptualització i característiques de la tradició oral, una interessant investigació sobre les llegendes i la seua tipologia, una introducció d'aquest gènere literari a les aules, i la concreció al nostre país i altres zones properes. Finalitza amb unes consideracions finals, molt d'agrair, i la bibliografia corresponent.

El volum forma part de la prestigiosa col·lecció de manuals pràctics de didàctica que publica aquesta editorial junt al Departament de Didàctica de la Llengua i Literatura de la Universitat de València.

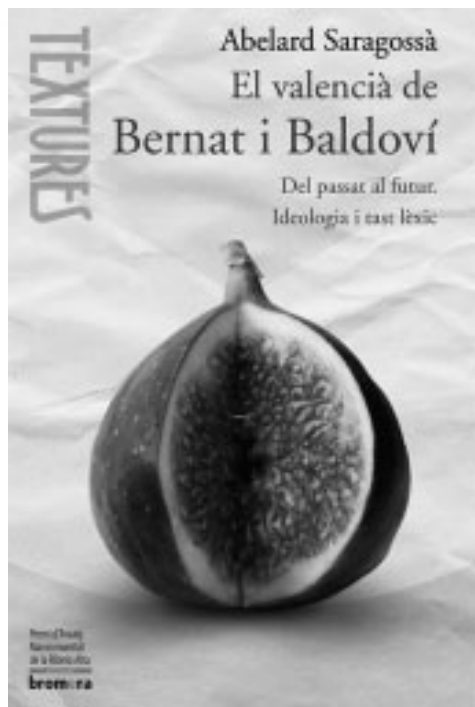
Com a principals característiques, destaca una estructura clara reforçada amb requadres, llistes i classificacions, exemplificacions i alguns intents de propostes que no s'acaben de concretar, però obrin camins a la investigació i la lectura.

Possiblement caldria ubicar la introducció al principi del llibre davant dels estudis preliminars per a donar-li una visió de conjunt; i segurament un major detall de les consideracions finals hagués reforçat millor el seu missatge. Per últim, es troba a faltar en la bibliografia una major incorporació d'aportacions del segle XXI i d'autors i obres del nostre àmbit lingüístic més específic.

□ Enric Ramiro Roca
Lletres Valencianes, n° 28

En valencià, amb naturalitat

Abelard Saragossà reivindica el model lingüístic del poeta, periodista i sainetista Josep Bernat i Baldoví, un autor del qual es va celebrar l'any passat el bicentenari del seu naixement. El llibre defensa que el model d'idioma del suecà és de plena actualitat i que pot servir als escriptors valencians contemporanis.

**EL VALENCIÀ DE BERNAT I BALDOVÍ.
DEL PASSAT AL FUTUR. IDEOLOGIA I TAST LÈXIC**

ABELARD SARAGOSSÀ

XI PREMI D'ASSAIG MANCOMUNITAT DE LA RIBERA ALTA

COL·LECCIÓ «TEXTURES», 18

337 PÀGINES / 978-84-9824-652-0 / 21,95

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2010

El de la mal anomenada «decadència» és un dels tòpics que més han pesat en la història literària autòctona. Hom pensava que el període que va del segle XVI fins al XVIII, i encara més enllà, fins al XIX, era d'una qualitat literària i lingüística més que dubtosa. En l'actualitat, però, una gran part dels historiadors i lingüistes nostrats han sabut revisar aquella visió anorreadora i simplista dels autors de l'època moderna i del XIX, tot valorant-los amb més coneixement de causa i en la seua justa mesura. És el cas del filòleg Abelard Saragossà que fa a *El valencià de Bernat i Baldoví* no sols una anàlisi exhaustiva de la llengua de l'autor de Sueca, sinó una exaltació entusiasta i, encara més, una reivindicació amb voluntat de projecció en el valencià actual.

A parer de Saragossà, la llengua de Bernat i Baldoví gaudeix encara d'una

actualitat pregona. Es tracta, doncs, d'un model lingüístic aplicable de totes totes a la llengua culta que fem servir ara com ara. Una llengua dúctil, versàtil, rica en expressions i girs populars, frases fetes i paremiologia. Una llengua «natural» que, segons l'autor, hauria de servir de guia als escriptors actuals no sols en els registres més assequibles, sinó també en aquelles parcel·les de l'idioma en què el grau de formalitat és major. Saragossà se sent plenament identificat amb Baldoví: «He de dir que el valencià de Bernat i Baldoví és, essencialment, el valencià que, al cap de cent anys, vaig aprendre pels carrers de Silla i de l'Horta. Entre la llengua de Sueca de 1840 i la de Silla de 1960, les coincidències no deuen ser inferiors al 95%». I, per molt paradoxal que parega, és aquest «valencià del carrer» (del segle XIX, sobretot, però també el que encara es parla ara com ara), el que pot proveir la llengua culta actual d'un arsenal d'expressions i lèxic genuïns no gens menyspreables. I és ací, en la «naturalitat», on hi ha la clau d'una continuïtat històrica (diacronia) i de reconciliació amb els nostres autors; un model «natural», doncs, que ens proveeix de l'estima necessària per a la perdurabilitat de l'idioma en el futur.

Abelard Saragossà fa una reivindicació ponderada del periodista, poeta i saietista Bernat i Baldoví, especialment pel que fa al vessant lingüístic. A més, repassa també el pensament ideològic i polític de l'autor, tot matisant o explicant alguns tòpics entorn de la figura i l'obra del suecà. Finalment, selecciona algunes de les paraules que, al seu parer, caldria mantindre o reintroduir en el valencià actual, com ara *aixeta, aïna, albelló, badall, beceroles, bescoll, brossa, buc, caliu, cau, clevell, curruixes, encetar, enguany, espenta, fadrí, fleca, gana, galló, gitar-se, glop, granera, llesca, lleu, melic, parany, rialla, sortit, soterrar, suc, torcamans, tòs, vítol, xicalla...*

Un llibre, en definitiva, que serveix d'homenatge a un autor, Bernat i Baldoví, no valorat com cal i que, alhora, permet Abelard Saragossà d'expressar la seua estima pel valencià, la seua reivindicació per un model de valencià pròxim al poble i, alhora, culte, digne i «natural».

□ Juli Capilla
Lletres Valencianes, n° 28

Cada vegada més segurs

El món occidental no vol patir i no vol accidents. Vol un món segur, on tot estiga dissenyat, planificat, estructurat i ... possiblement controlat. I en aquest àmbit es posen les mesures adequades per a que no hi haja esglais i tot continue al seu pas i, si pot ser, un poc més apressa cada vegada.

**MANUAL DE PREVENCIÓN DOCENTE. RIESGOS
LABORALES EN EL SECTOR DE LA ENSEÑANZA**

JAVIER PÉREZ SORIANO

286 PÁGINES | 978-84-7642-790-3 | 30 EUROS

NAU LLIBRES, VALÈNCIA, 2009

Per a aquelles persones que ja porten anys treballant, no sempre s'entén la por i les prevencions que impliquen les mesures de seguretat que s'empren. Als aeroports, a les universitats, a les fàbriques o a les obres de construcció, són multitud els aparells emprats per a estalviar vides humanes.

És cert que en ocasions es traspassa els límits de la lògica. Unes vegades és en atenció a salvar una vida humana i totes les precaucions són poques. En altres, però, es deu als interessos de certes fàbriques i empreses que volen vendre vacunes contra suposades malalties o aparells que miraculosament han de protegir-nos de perills inexistents.

Com tot en la vida, requereix un equilibri i una lògica que s'estampa contra la voluntat de determinats sectors que prioritzen la seua voluntat contra les elementals normes democràtiques.

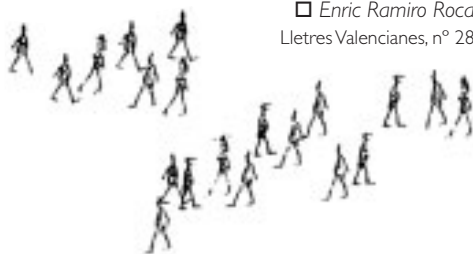
En aquesta ocasió, el volum ens presenta una estructurada programació de riscos laborals en el sector educatiu per a la formació del professorat i alumnat. La gran quantitat de persones implicades i la seua disseminació en nombrosos centres educatius de característiques molt diferents, configuren un focus important d'atenció. A més a més, és un àmbit professional on menys consciència es té del contingut dels riscos laborals, com ho corroboren distints qüestionaris. Tanmateix, és aquesta falta de conscienciació unida a la complexitat de la seua evolució i la integració d'alumnat amb discapacitats o la generalització de laboratoris, conformen un àmbit sensible.

El llibre està estructurat en sis capítols. El primer és molt general dedicat al treball i la salut docent, mentre el segon se dedica de forma monogràfica a la Llei de Prevenció de Riscos Laborals i el tercer sobre els drets, obligacions i participació dels docents en matèria de prevenció. La resta d'epígrafs ja estan centrats en els riscos docents derivats de les condicions de seguretat, higiene i ergonomia del centre, de les aules específiques o de l'autoprotecció necessària. Finalitza en un reduïda bibliografia, tota en castellà, molt actualitzada i una interessant normativa de directrius eu-

ropees, lleis, decrets, reials decrets, ordres ministerials i reglaments que estalvien molt de temps i centren el problema.

En resum, disposem d'un manual complet, clar i organitzat que sembla dirigit als docents, uns professionals que assumeixen una vegada més unes noves responsabilitats per al benefici de tota la societat. Esperem que aquesta voluntat legislativa que ha posat en marxa l'administració no siga una nova càrrega més i s'integre en la formació inicial i permanent dins d'una forma natural, reordenant i no acumulant més responsabilitats a un col·lectiu tan maltractat.

□ *Enric Ramiro Roca*
Letres Valencianes, nº 28

De cantar i menjar

Aquest volum va més enllà del simple recull de cobles extretes de la tradició oral, ja que amb elles el seu autor, Aureli Puig, intenta recompondre un univers que ja ha desaparegut. Les cobles perdures en la nostra memòria com l'eco en el temps i en la nostra terra de la veu dels nostres avantpassats.

**MENGEM I CANTEM. COBLES AMB MOTIVACIONS
AGRÍCOLES I GASTRONÒMIQUES**

AURELI PUIG I ESCÓ

COL·LECCIÓ «LA FARGA MONOGRÀFICA», 32

11^è PREMI BERNAT CAPÓ DE DIFUSIÓ DE LA CULTURA POPULAR

384 PÀGINES / 978-84-9904-036-3 / 21,50 EUROS

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2010

Diuen que poble que no canta poble que mor. El nostre ha estat un poble que canta i ha cantat de tot i per tot, i potser per això ha estat capaç de sobreviure al llarg del temps a tots els cops baixos que la història li ha pegat. Els valencians no hem cantat només en ocasions assenyalades: les festes patronals, els casaments, etc., qualsevol excusa ha estat bona per a improvisar una cobla i cantar-la i sovint ens han mogut a fer-ho aquelles situacions que formen part de la realitat més quotidiana, més pròxima.

Majoritàriament hem estat un poble amb grans vincles amb la terra i els treballs agrícoles, i en aquest sentit tenim una llarga tradició de cants vinculats als treballs del camp i a la gastronomia, no hem d'oblidar que sovint el producte de les faenes agràries té com a destinació la cuina.

Aureli Puig, en el llibre *Mengem i cantem*, ha fet un intens treball de camp per tal de recollir un miler de cobles de la nostra tradició oral que tenen motivacions agrícoles i gastronòmiques. Però que el lector no s'enganye. Aureli Puig no ha fet un llibre de cobles, ell ha anat més enllà, conscient que darrere de cada cobla hi havia una manera de viure i una manera d'entendre el món, una cultura popular que està a punt de desaparèixer si no és que ja ho ha fet. Amb aquesta cultura també hi ha vinculat un vocabulari, una manera d'expressar-se que al valencianoparlant de la generació de les noves tecnologies li és totalment aliena. Per aquest motiu Puig ha ordenat i organitzat les cobles i després ens ha anat informant detingudament d'eixe món agrari que les va fer nàixer, convertint el volum quasi en una finestra al nostre passat, un passat gens edulcorat, en el qual no hi ha reis ni grans capitans, sinó llauradors i ramaders que treballen de sol a sol per a poder pujar la seua família.

El problema que tenen alguns d'aquest estudis és que sovint la prosa amb la qual estan escrits és tan dura com una rajola i obliga el lector a fer un esforç titànic i omplir-se les alforges de paciència per tal d'accedir a la informa-

ció, tot i que aquest no és el cas. Aureli Puig narra amb una prosa fluida, amena, de vegades divertida i sempre entretinguda. Organitza la informació en compartiments accessibles i oberts. I, a més, és capaç de transmetre al lector la passió que a ell l'ha mogut a recollir tot aquest patrimoni.

En la contraportada del llibre es diu que el volum és un homenatge als llauradors i ramaders, jo crec que també ho és a tots nosaltres, perquè la seua lectura és un goig i un gran divertiment, una finestra oberta al nostre passat que ens ensenya a entendre les dificultats del viure però també les alegries dels nostres avis.

No volguera concloure aquest article sense esmentar la gran tasca per la difusió de la nostra cultura popular que fan conjuntament el Premi Bernat Capó i Edicions del Bullent, una tasca que ve a omplir un buit immens en el camp de l'edició.

□ Manel Alonso
Lletres Valencianes, nº 28

Paisajes de un delirio

El psiquiatra Cándido Polo nos propone la más que excesiva biografía de la aristócrata valenciana Margarita Ruiz de Lihory (1889-1968) quien, tras haber brillado en los círculos de poder más influyentes de su tiempo, pasó los últimos años de su vida confinada en la resaca de un episodio propio de una novela gótica.

SANGRE AZUL.
VIDA Y DELIRIO DE MARGARITA RUIZ DE LIHORY
CÁNDIDO POLO

317 PÁGINES / 978-84-370-7626-3 / 28,50 EUROS

PUV, VALÈNCIA, 2010

En la España de los años 50 del siglo pasado acaeció un truculento suceso en el seno de una aristocrática familia valenciana que culminó con el internamiento de los protagonistas en el Sanatorio Psiquiátrico Penitenciario de Carabanchel y dio lugar a un complejo proceso judicial que duró más de diez años. La naturaleza del incidente y las características de la principal protagonista –Margarita Ruiz de Lihory, marquesa de Villasante y baronesa de Alcalalí– hicieron que el caso propiciara las páginas de sucesos más morbosos de la época, al tiempo que confirmaba el desequilibrio emocional que informó la existencia de la aristócrata. Margarita Ruiz de Lihory estaba encausada de haber amputado varios miembros del cuerpo de su hija fallecida con el objeto –según las noticias de la época– de conservarlos como reliquias.

Cándido Polo –a la luz del narcisismo patológico y del delirio megalómano que sufría la aristócrata– embasta una sugerente biografía en la que convergen las aportaciones de diversas disciplinas como la psiquiatría, la antropología o la sociología, al tiempo que despoja a las fuentes biográficas de toda la rémora de manipulaciones a las cuales no fue ajena la propia protagonista.

Así las cosas, Cándido Polo nos sitúa ante las andanzas de una mujer hermosa e inteligente que destacó como brillante pintora, periodista, abogada, espía, conferenciante, embajadora cultural. Una mujer que abandona –incluidos marido e hijos– el ilustre y previsible entorno social en una Valencia de principios del siglo xx y –merced a su habilidad para las relaciones sociales– se hace un lugar en las instancias máximas del poder, del cual obtiene el ansiado protagonismo y reconocimiento; también influencias y beneficio económico (curiosamente murió arruinada). En el transcurso de la obra aparecen personajes, lugares y circunstancias de primer orden (Miguel Primo de Rivera, Francisco Franco, el jefe de los rebeldes rifeños Abd el-Krim, Henry Ford o el presidente norteamericano John Calvin Coolidge, la guerra de África, los

locos años veinte en los Estados Unidos, una Barcelona cosmopolita, la guerra y postguerra civil española).

Sangre azul –que ha obtenido el XXVI Premio de Ensayo Juan Gil-Albert– tiene la virtud de que su discurso patológico no desdice las indiscutibles capacidades de la protagonista, la cual queda muy por encima de los juicios de valor de la época, de los dictámenes del proceso judicial, de los informes forenses o de las oscuras cuestiones que se prestan a la hipérbole (espiritismo, fenómenos paranormales, necrofilia) y nos revela –con los inevitables claroscuros– la peripecia vital de una mujer que fue muchas cosas: entre otras, feminista *avant la lettre* a pesar de su ideología conservadora. Una mujer que, en cualquier caso, merece el debido reconocimiento.

□ Rafael Coloma
Lletres Valencianes, nº 28

El museo leído

La última publicación de la Insitució Alfons el Magnànim de la Diputació de València en su colección «Fonaments» es la obra *El Museo leído* de los profesores de la Universidad CEU Cardenal Herrera, Miguel Catalán y Fernando Ros. En ella se recogen una serie de textos clave sobre pintura acompañados de reproducciones de obras que dan sentido tanto a las obras pictóricas como a las literarias.

EL MUSEO LEÍDO

MIGUEL CATALÁN I FERNANDO ROS

157 PÀGS.

COL·LECCIÓ «FONAMENTS»

157 PÀGINES / 978-84-7822-550-7 / 18 EUROS

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2010

A lo largo de los años han sido muchos los críticos que han analizado aspectos relacionados con el arte, los artistas y sus obras, pero lo cierto es que cada uno de nosotros podemos tener una visión propia. Y es aquí dónde radica precisamente el secreto que encierra una imagen, que puede despertar e inspirar una sensación diferente según el ojo con que se mire.

El museo leído es un título tan ocurente como lo es el propio libro. A través de él se intenta dar una visión distinta del arte, no pretende por tanto ser un manual al uso en donde se expliquen fundamentos o teorías de cada autor o de sus obras, sino que nos muestra las interpretaciones de otro tipo de artistas que no trabajan con el pincel sino con la pluma.

En este libro, sus autores Miguel Catalán y Fernando Ros, han llevado a cabo

una selección de escritores de distintos géneros tales como ensayistas, poetas, filósofos o historiadores para que el lector tenga una visión renovada de las obras más representativas de la historia universal de la pintura.

A lo largo de sus páginas se nos muestran algunos secretos de cómo alguna de estas obras pictóricas sirvieron de inspiración literaria a autores tan prolíficos como Michel Foucault, Charles Baudelaire u Octavio Paz entre otros. De igual modo descubre cómo muchos de los artistas pictóricos aquí analizados se inspiraron para realizar sus creaciones en pretextos aparentemente banales como una banda sinfónica, una obra poética o un objeto cualquiera de la vida cotidiana.

El museo leído constituye una puerta abierta que da a conocer los aspectos más desconocidos de un cuadro, ofreciendo una nueva visión de todo lo analizado y estudiado hasta el momento. Y representa un balón de oxígeno ya que posibilita observar la obra con una mirada nueva y diferente.

La virtud de este libro sin embargo, no se centra solamente en las obras artísticas seleccionadas, sino que también, los fragmentos de las obras literarias son merecedoras de estudio. Muchas de ellas tienen un punto de unión con las artís-

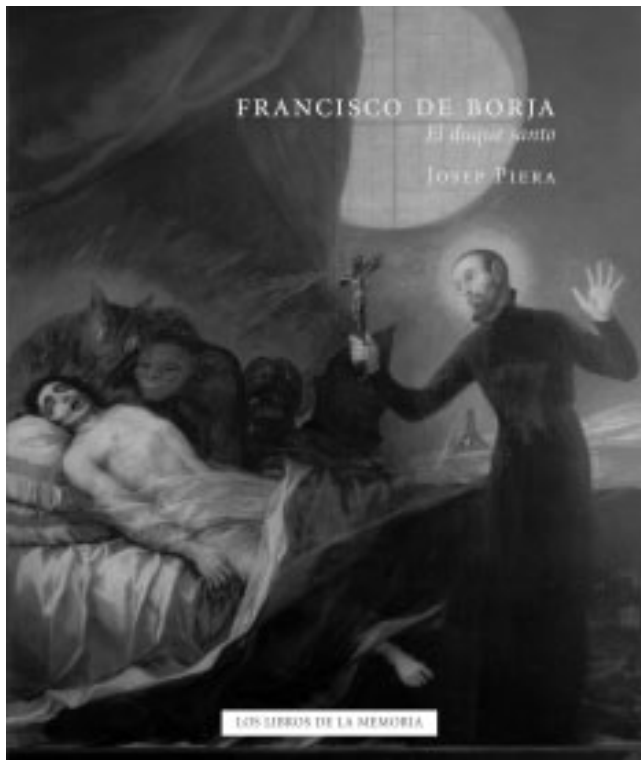
ticas, y ese es el fin de este trabajo, poder descubrir el nexo entre ambas para conocer como se interrelacionan entre sí y también para poder analizar la causa y el efecto que se provocan mutuamente. Este doble objetivo es el eje fundamental del libro, que no sólo va dirigido a profesionales del arte o de la literatura sino que puede ser leído por todos aquellos que quiera adquirir un conocimiento más amplio de momentos concretos de la Historia, puesto que como sabemos, el arte y la literatura son un claro reflejo de la época en que fueron creadas, y más aún cuando, como es el caso que nos ocupa, ambas se entremezclan o complementan.

El lector, y tal como evoca el título, hará un recorrido por cada una de las salas de este museo imaginario donde no sólo observará la pintura sino que tendrá una página a su lado que le permitirá leer un fragmento dedicado a la obra que está observando.

□ M^o José García Sahuquillo
Lletres Valencianes, n° 28

Ni sant ni dimoni: primer, persona

Josep Piera ens sorprèn amb una biografia neutral alhora que apassionada del Duc Sant.

FRANCISCO DE BORJA. EL DUQUE SANTO

JOSEP PIERA

COL·LECCIÓ «LOS LIBROS DE LA MEMORIA»

240 PÀGINES / 978-84-937507-1-8 / 22,50 EUROS

RUZAFÀ SHOW EDICIONES, VALÈNCIA, 2010

Pocs mesos després de la publicació en versió original del Premi Joanot Martorell de Gandia, ens arriba aquesta traducció realitzada pel mateix autor. Tot deixant de banda el llarg i insoluble debat sobre si l'autor és o no el millor traductor d'u mateix, el cert és que aquesta versió, a més de correcta, destaca algun dels interessos de l'autor que passen més desapercebuts a la versió original. Més tard hi incidirem.

Perquè la primera cosa que sobta quan hom comença a llegir és la quantitat de dades, de documentació, que conté el llibre. Es fa evident que l'autor s'ha submergit afons en l'època i el personatge. S'hi ha realitzat un treball d'estudi i anàlisi no només del personatge, de Francesc de Borja (sant), sinó de tot el seu context històric: llocs, persones, societat,... res no cau fora de l'interés del biògraf.

Perquè d'una biografia es tracta. No és una novel·la, ni un tractat hagiogràfic. És allò que entraria dins de la convenció, quan parlem de biografia. Però amb un afegit important: és una biografia que no pren partit: és tan neutral com pot, i fins i tot més: en la llarga tradició d'estudis borgians difícilment se'n trobarà cap de més voluntàriament neutral. Cap d'igual.

Així, doncs, ens trobem davant d'una biografia que presenta un personatge

europeu clau del segle XVI. Ens el presenta, l'explica, però no el jutja. Paral·lelament, però, realitza un estudi aprofundit del fons, de l'època. I és en aquest aspecte on excel·leix el llibre: esbossa perfectament les ideologies del moment, el pensament, les relacions polítiques, les relacions lingüístiques (en la traducció al castellà manté les cites en català en versió original, amb la versió al castellà a peu de pàgina amb la voluntat de mostrar els diferents usos idiomàtics: una cosa que pot passar més desapercebuda en l'original: en aquella Espanya fundacional i federalista, l'única llengua no és el castellà, ni Espanya és Castella).

Alhora que crea alguns dels paral·lelismes i comparacions on batega intensament l'amor per la pròpia terra i història. La reivindicació d'un passat digne, on, per exemple, València s'assembla a Venècia, així com Gandia a Ferrara. Un passat sense present actualitzat. Però això és una altra història. Una història que aquest llibre, per exemple, pretén reivindicar. Com aquell que no vol la cosa perquè al cap i a la fi, és només el fons d'un personatge estudiat amb profunditat, serenament. Un camí perfecte per a endinsar-se al segle XVI.

□ Josep Lluís Roig
Lletres Valencianes, n° 28